

## **MAI MULȚI COPII ÎN FAMILIE - PROBLEMĂ SAU AVANTAJ?**

**ADRIAN ANDRAȘ**  
Teologie pastorală anul II

Unul - sau mai mulți copii? Cum ar fi mai bine în ziua de astăzi, când suntem copleșiți de atâtea probleme și greutăți?...

Această întrebare o auzim adesea în zilele noastre. În trecut, însă, o familie cu mulți copii era ceva obișnuit. Studiile arată că, în anul 1976, 20% din femeile în vârstă de 40 de ani aveau 5 sau mai mulți copii, în anul 2006 doar un procent mai mic de 4% dintre femei aveau 5 sau mai mulți copii, pe când în anul 2025 doar un procent 1,5-2% dintre femei au 5 sau mai mulți copii!

Acum 30-40 de ani, oamenii considerau familia numeroasă ca fiind un lucru firesc și nu tremurau la gândul venirii pe lume a încă unui copilăș. Astăzi însă, lipsa unei locuințe, a unui serviciu stabil, a unui venit “decent” ori a timpului îi determină pe cei mai mulți să-și limiteze numărul de copii la unul, maxim doi. În general familiile cu mai mult de trei copii au devenit rare, iar părinții care nu-și “limitează” nașterile prin “planificare familială” sunt considerați iresponsabili, dacă nu chiar nebuni, și uneori sunt bănuți că-și neglijează copii din punct de vedere emoțional, că-I exploatează sau că nu le oferă “cele necesare”.

Este adevărat, o familie mare înseamnă o investiție serioasă din timp, energie și bani. Pe de altă parte, avantajul de-a avea mai mulți frați nu poate fi înlocuit de nimic altceva...

### **Părintele Paisie Aghioritul: “Mai mulți copii, mai multă dragoste...”**

“Într-o familie mare se dau copiilor mai multe prilejuri ca ei să se dezvolte normal, atâta timp cât părinții le dau o educație bună. Căci un copil îl ajută pe celălalt, fiica cea mare o ajută pe mamă, al doilea copil poartă de grijă celui mai mic etc. Există sentimentul de dăruire și trăiesc într-o atmosferă de jertire de sine și dragoste. Cel mic îl și iubește, dar îl și respectă pe cel mare într-o familie cu mulți copii, acestea toate se cultivă în chip firesc.

De aceea, atunci când în familie sunt doar unul sau doi copii, părinții trebuie să fie foarte atenți cum să-I crească. De obicei, părinții acestor copii caută să nu le lipsească nimic, iar ei, având de toate, se netrebnicesc cu desăvârșire.

Ia uită-te la o fată singură la părinți și care le are pe toate! Are și servitoarea ei, care este plătită, dar și sporește duhovnicește, deoarece se

dăruiește pe sine, se jertfește, în timp ce aceea, dacă nu va face nici cea mai mică jertfire de sine, va rămâne buștean.

Eu recomand tinerilor să-și ia soții din fetele familiilor numeroase, deoarece copii care cresc cu lipsuri materiale se obișnuiesc cu jertfirea de sine, și astfel se găsesc cum să-i ajute pe părinții lor, iar lucrul acesta rar îl întâlnești la copiii deprinși cu traiul bun.”

### **De ce beneficii se bucură un copil care trăiește într-o familie numeroasă?**

**Dragostea** - mai mulți membri într-o familie reprezintă mai multe persoane pe care să le iubești și de care să fi iubit.

1. **Psalmul 126, 3-5:** „Iată, fiii sunt moștenirea Domnului, răsplata rodului pântecelui. Precum sunt săgețile în mâna celui viteaz, așa sunt copiii părinților tineri. Fericit este omul care-și va umple casa de copii;...”<sup>1</sup>

*Textul subliniază că abundența copiilor este o sursă de fericire și protecție (casa plină).*

2. **I Ioan 4, 11-12:** „Iubiților, dacă Dumnezeu astfel ne-a iubit pe noi, și noi datori suntem să ne iubim unul pe altul... dar de ne iubim unul pe altul, Dumnezeu rămâne întru noi și dragostea Lui în noi este desăvârșită.”<sup>2</sup>

*Într-o familie mare, „celălalt” este prezent la tot pasul, oferind ocazii constante pentru exersarea acestei datorii a iubirii.*

3. **Pildele lui Solomon 17, 6:** „Cununa bătrânilor sunt nepoții, iar mărirea fiilor sunt părinții lor.”<sup>3</sup>

1. **Sfântul Ioan Gură de Aur:** „Unde sunt soțul, soția și copiii uniți prin legăturile virtuții, ale buneii înțelegeri și ale dragostei, acolo în mijloc este Hristos.”<sup>4</sup>

*Sfântul Ioan vede în fiecare nou membru o extindere a „Bisericii de acasă”, unde dragostea se revarsă de la unul la altul.*

2. **Sfântul Clement Alexandrinul:** „Cine sunt cei doi sau trei adunați în numele lui Hristos, în mijlocul cărora se află Domnul? Nu sunt oare bărbatul, femeia și copilul, deoarece bărbatul și femeia sunt uniți de Dumnezeu?”<sup>5</sup>

*Copilul este văzut ca al treilea element care desăvârșește unitatea de iubire a cuplului, chemând prezența divină.*

---

<sup>1</sup> *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ediția Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române (EIBMBOR), București, 2008, p. 642

<sup>2</sup> *Ibidem*, Noul Testament, p. 1475.

<sup>3</sup> *Ibidem*, Vechiul Testament, p. 705.

<sup>4</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omiliile la Facere*, Omilia XXXVIII, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), vol. 21, EIBMBOR, București, 1987, p. 482.

<sup>5</sup> Sfântul Clement Alexandrinul, *Stromatele*, Cartea a III-a, Cap. X, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), vol. 5, EIBMBOR, București, 1982, p. 216.

**3. Sfântul Vasile cel Mare:** „Omul este o ființă socială și comunitară... În conviețuirea cu mai mulți, harul Sfântului Duh, care se află în fiecare, devine comun tuturor.”<sup>6</sup>

*Deși scris în context monahal, principiul se aplică familiei: cu cât sunt mai mulți membri, cu atât „capitalul” de iubire și har se multiplică și circulă între ei.*

**Prietenia** - În familiile mari există mereu cineva care să se joace cu tine, să te asculte, să te sfătuiască sau să te învețe. Copii nu vor duce niciodată lipsă de compania cuiva. Nu va fi nevoie de mulți alți invitați pentru a face o aniversare festivă sau de multe jucării pentru a întreține buna-dispoziție - frații se vor avea mereu unii pe alții.

**Această perspectivă asupra prieteniei filiale subliniază ideea că familia numeroasă este un micro-univers social autosuficient. În tradiția creștină și patristică, frații nu sunt doar rude de sânge, ci primii „aproapele” prin care învățăm iubirea de oameni.**

**Iată referințele biblice și patristice care susțin ideea de comuniune, joacă și sprijin reciproc între frați:**

**1. Pildele lui Solomon 17, 17:** „Prietenul iubește în orice vreme, iar în nenorocire el e ca un frate.”<sup>7</sup>

*Textul arată că fratele este prietenul „instalat” de Dumnezeu în viața noastră pentru sprijin constant.*

**2. Psalmul 132, 1:** „Iată acum ce este bun și ce este frumos, decât numai a locui frații împreună!”<sup>8</sup>

*Exclamarea psalmistului subliniază bucuria și armonia (festivitatea) care emană dintr-o casă plină de frați care se înțeleg.*

**3. Ecclesiastul 4, 9-10:** „Mai fericiți sunt doi laolaltă decât unul,... Căci dacă unul cade, îl scoală tovarășul lui. Dar vai de cel singur care cade și nu este cel de-al doilea ca să-l ridice!”<sup>9</sup>

**1. Sfântul Ioan Gură de Aur:** „Nu există nicio mângâiere mai mare în viața aceasta decât un frate bun, care să împartă cu tine și bucuria, și întristarea. Ei sunt unul altuia oglindă, sfat și acoperământ.”<sup>10</sup>

---

<sup>6</sup> Sfântul Vasile cel Mare, *Regulile Marii*, Întrebarea VII, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), vol. 18, EIBMBOR, București, 1989, p. 231.

<sup>7</sup> *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ediția Sfântului Sinod, EIBMBOR, București, 2008, p. 705.

<sup>8</sup> *Ibidem*, Vechiul Testament, p. 646.

<sup>9</sup> *Ibidem*, Vechiul Testament, p. 719.

<sup>10</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia la Statui*, Omilia a II-a, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), vol. 21, EIBMBOR, București, 1987, p. 112 (adaptare a contextului despre prietenia fraternală).

*Sfântul Ioan vede în relația dintre frați o formă de terapie și educație reciprocă ce nu poate fi înlocuită de străini.*

**2. Sfântul Vasile cel Mare:** „Dacă un singur mădular suferă, toate suferă împreună; dacă un mădular este slăvit, toate se bucură împreună. Aceasta este rânduiala pe care Dumnezeu a pus-o în familie, ca nimeni să nu fie singur în drumul său.”<sup>11</sup>

*Subliniază empatia naturală care se dezvoltă între frați, făcând inutile resursele exterioare (jucării, invitați) pentru fericire.*

**3. Sfântul Paisie Aghioritul:** „Copiii care cresc în familii cu mulți frați învață de mici să împartă, să se joace frumos și să se ajute. Ei nu devin egoiști, pentru că fratele mai mare îl învață pe cel mic, iar cel mic îi oferă celui mare ocazia de a fi ocrotitor.”<sup>12</sup>

**Veselia** - Într-o familie mare există mereu bună-dispoziție din plin! Zilele sunt mai distractive atunci când ai cu cine să le petreci. Copiii își vor aminti cu drag toată viața de năzdrăvăniile pe care le făceau împreună cu frații lor.

**Veselia și „năzdrăvăniile” copilăriei în cadrul unei familii numeroase sunt văzute în tradiția creștină ca o revărsare de viață și o pregătire pentru bucuria veșnică. Copiii care cresc împreună transformă casa într-un spațiu al celebrării continue, unde jocurile lor sunt, de fapt, exerciții de comuniune.**

**Iată referințele care subliniază această stare de veselie și memorie afectivă:**

**1. Zaharia 8, 5:** „Și se vor umple piețele de băieți și de fete, care se vor juca în piețele lui.”<sup>13</sup>

*Imaginea biblică a binecuvântării și a păcii divine este întotdeauna legată de prezența și veselia copiilor care se joacă împreună.*

**2. Pildele lui Solomon 15, 13:** „O inimă veselă înseninează fața, iar când inima e tristă și duhul e fără de curaj.”<sup>14</sup>

*Într-o familie mare, interacțiunea constantă între frați este un remediu natural împotriva tristeții, menținând un „duh” viu în casă.*

**3. Filipeni 4, 4:** „Bucurați-vă pururea întru Domnul. Și iarăși zic: Bucurați-vă!”<sup>15</sup>

*Această îndemnare apostolică se realizează cel mai ușor în mediul familial, unde bucuria unuia devine rapid bucuria tuturor.*

---

<sup>11</sup> Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii și cuvântări*, Omilia la Psalmul 33, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), vol. 17, EIBMBOR, București, 1986, p. 254.

<sup>12</sup> Sfântul Paisie Aghioritul, *Cuvinte duhovnicești, Vol. IV: Viața de familie*, Editura Evanghелиsmos, București, 2003, p. 158.

<sup>13</sup> *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ediția Sfântului Sinod, EIBMBOR, București, 2008, p. 954.

<sup>14</sup> *Ibidem*, Vechiul Testament, p. 703.

<sup>15</sup> *Ibidem*, Noul Testament, p. 1433.

1. **Sfântul Ioan Gură de Aur:** „Nimic nu face casa mai veselă și mai luminoasă decât glasurile copiilor care se joacă în armonie. Ei sunt ca niște lăstari de măsline care aduc prosperitate și alungă norii grijilor părinților.”<sup>16</sup>

*Sfântul Ioan subliniază efectul terapeutic al veseliei copiilor asupra întregului climat familial.*

2. **Sfântul Vasile cel Mare:** „Bucuria împărtășită se dublează, iar întristarea împărtășită se înjumătățește. Între frați, până și micile lor ștrengării devin prilej de învățatură și amintire trainică, căci dragostea acoperă toate.”<sup>17</sup>

*Evidențiază modul în care memoria colectivă a fraților transformă jocurile în legături de nezdruccinat.*

3. **Sfântul Paisie Aghioritul:** „În casele cu mulți copii, Dumnezeu trimite o binecuvântare specială; acolo există o viață plină, o mișcare continuă. Copiii se hârjonesc, se împacă, iar această forfotă este însăși suflarea vieții care face casa vie.”<sup>18</sup>

**Stimularea intelectuală** - Copii cresc înconjurați de conversațiile fraților mai mari și de jocurile acestora, ceea ce reprezintă un bun stimulent intelectual. De multe ori, frații mai mici învață să vorbească mai devreme și se dezvoltă mai rapid decât ar fi făcut-o în mod obișnuit.

**Această observație subliniază rolul familiei numeroase ca un mediu educațional natural, unde ierarhia vârstelor devine un motor pentru dezvoltarea cognitivă. În tradiția patristică, acest proces este văzut ca o formă de „ucenicie” firească între frați.**

**Iată referințele care susțin ideea stimulării intelectuale și a învățării prin imitație în familie:**

1. **Pildele lui Solomon 1, 8-9:** „Ascultă, fiul meu, învățătura tatălui tău și nu lepăda îndrumările maicii tale. Căci ele sunt o cunună pe capul tău și ca o salbă împrejurul gâtului tău.”<sup>19</sup>

*Deși se referă la părinți, principiul transmiterii cunoașterii se aplică întregului lanț generational din casă, inclusiv fraților mai mari care devin „îndrumători” naturali.*

2. **Pildele lui Solomon 27, 17:** „Fierul cu fier se ascute și un om ascute mânia altui om.”

*Într-o familie mare, interacțiunea constantă și „conversațiile” sunt scânteia care ascute mintea celor mai mici.”<sup>20</sup>*

---

<sup>16</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *Despre educația copiilor*, Editura Sophia, București, 2001, p. 45.

<sup>17</sup> Sfântul Vasile cel Mare, *Cuvânt către tineri*, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), vol. 17, EIBMBOR, București, 1986, p. 572.

<sup>18</sup> Sfântul Paisie Aghioritul, *Cuvinte duhovnicești, Vol. IV: Viața de familie*, Editura Evanghelistos, București, 2003, p. 162.

<sup>19</sup> *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ediția Sfântului Sinod, EIBMBOR, București, 2008, p. 690.

**3. Deuteronomul 6, 7:** „Să le sădești în fii tăi și să vorbești de ele când șezi în casa ta, când mergi pe cale, când te culci și când te scoli.”<sup>21</sup>

*Învățarea continuă prin dialog, specifică familiilor mari, este metoda biblică prin excelență pentru dezvoltarea înțelepciunii.*

**1. Sfântul Ioan Gură de Aur:** „Cei mai mici învață nu doar din cuvinte, ci mai ales privind la faptele și ascultând vorbele celor mai mari. Fratele mai mare este pentru cel mic un pedagog neplătit și un model viu, care îi deschide mintea spre înțelegere mai repede decât orice dascăl străin.”<sup>22</sup>

*Sfântul Ioan subliniază eficiența „pedagogiei fraterne” în dezvoltarea timpurie.*

**2. Sfântul Vasile cel Mare:** „Mintea copilului este ca ceara moale; ea primește forma celor pe care îi aude și îi vede în jurul său. În casa unde răsună cuvinte bune și sfaturi înțelepte între frați, sufletul celui mic se trezește la viață și la cunoaștere cu o repeziciune uimitoare.”<sup>23</sup>

*Accentuează plasticitatea minții și rolul mediului auditiv (conversațiile) în evoluție.*

**3. Clement Alexandrinul:** „Educația începe prin imitație. Copilul care crește înconjurat de mai mulți, își exersează limba și gândul încercând să ajungă la măsura celor din fața lui, grăbind astfel rodirea darurilor sale firești.”<sup>24</sup>

**Responsabilitatea** - Într-o casă cu mulți copii nu-I loc pentru lene și responsabilitate. Părinții nu au forța, timpul sau energia necesară să se transforme în sclavi ai copilului, cum se întâmplă de obicei în familiile cu un singur copil. Fiecare, după puteri, trebuie să participe cu ceva la bunul mers al familiei și trebuie să se ducurce singur, acolo unde este capabil. În plus fiind puși în tot felul de situații concrete în care trebuie să se descurce, copiii își conștientizează mai ușor calitățile, dar și limitele. Ei își dezvoltă astfel încrederea în sine și se maturizează, de obicei, mai repede.

Conceptul de responsabilitate și maturizare timpurie într-o familie numeroasă este profund înrădăcinat în etica muncii și a jertfei de sine prezente în Scriptură și în scrierile Sfinților Părinți. Familia este văzută ca o școală a virtuții, unde fiecare membru contribuie la binele comun, evitând patima lenei.

---

<sup>20</sup> *Ibidem*, Vechiul Testament, p. 713.

<sup>21</sup> *Ibidem*, Vechiul Testament, p. 195.

<sup>22</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *Despre slava deșartă și despre creșterea copiilor*, Editura IBMO, București, 2001, p. 78.

<sup>23</sup> Sfântul Vasile cel Mare, *Omilia la Hexaemeron*, Omilia a IX-a, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), vol. 17, EIBMBOR, București, 1986, p. 164.

<sup>24</sup> Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, Cartea I, Cap. V, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), vol. 4, EIBMBOR, București, 1982, p. 182.

Iată referințele biblice și patristice care susțin ideea formării caracterului prin responsabilitate și participare activă:

**1. Plângerile lui Ieremia 3, 27:** „Bine este omului să poarte un jug din tinerețile lui.”<sup>25</sup>

„Jugul” reprezintă aici responsabilitățile timpurii care călesc caracterul și previn moleșeala sufletească.

**2. 2 Tesaloniceni 3, 10:** „Căci și când ne aflam la voi v-am dat porunca aceasta: dacă cineva nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănânce.”<sup>26</sup>

Acest principiu apostolic aplicat în familie elimină mentalitatea de „copil răsfățat” și încurajează participarea fiecăruia la viața casei.

**3. Pildele lui Solomon 13, 4:** „Sufletul celui leneș pofteste, însă în zadar. Numai sufletul celor silitori este îndestulat.”<sup>27</sup>

Într-o familie mare, sânguința devine o necesitate supraviețuire și armonie, nu doar o opțiune.

**1. Sfântul Ioan Gură de Aur:** „Nu-i face pe copiii tăi robi ai lenei, oferindu-le totul pe tavă, ci învață-i să-și slujească unii altora. Cel care învață de mic să-și poarte singur de grijă și să-l ajute pe fratele său, acela va deveni un adult neînfricat în fața greutăților vieții.”<sup>28</sup>

Sfântul subliniază că autonomia și ajutorul reciproc sunt fundamentale pentru o educație sănătoasă.

**2. Sfântul Vasile cel Mare:** „Munca este leacul împotriva împrăștierii minții. Copilul care are o rânduială și o sarcină în casă își cunoaște măsura puterilor sale și nu cade în mândrie, nici în deznădejde, ci crește cu o minte sănătoasă într-un trup ostenit spre bine.”<sup>29</sup>

Evidențiază legătura dintre responsabilitatea practică și echilibrul psihic (încrederea în sine).

**3. Sfântul Paisie Aghioritul:** „Părinții care fac totul în locul copiilor le „taie picioarele”. În familiile cu mulți copii, pruncii se călesc singuri; unul spală o farfurie, altul leagă șiretul celui mic. Această jertfă mică îi maturizează și îi face oameni de nădejde.”<sup>30</sup>

---

<sup>25</sup> Biblia sau Sfânta Scriptură, Ediția Sfântului Sinod, EIBMBOR, București, 2008, p. 838.

<sup>26</sup> Ibidem, Noul Testament, p. 1451.

<sup>27</sup> Biblia sau Sfânta Scriptură, Ediția Sfântului Sinod, EIBMBOR, București, 2008, p. 700.

<sup>28</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Epistola către Efeseni*, Omilia XXI, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), vol. 21, EIBMBOR, București, 1987, p. 542.

<sup>29</sup> Sfântul Vasile cel Mare, *Constituțiile Ascetice*, Cap. IV, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), vol. 18, EIBMBOR, București, 1989, p. 415.

<sup>30</sup> Sfântul Paisie Aghioritul, *Cuvinte duhovnicești, Vol. IV: Viața de familie*, Editura Evanghelistos, București, 2003, p. 170.

**Răbdarea** - Fiindcă, de multe ori, părinții au doar posibilitatea să le satisfacă nevoile de bază, nu și mofturile, copiii din familii mari învață să deosebească între nevoi și dorințe. Ei se obișnuiesc să aibă răbdare până pot primi ceea ce vor sau se deprind să muncească ca să obțină ce-și doresc.

**Această distincție între trebuință și dorință este un pilon al ascezei creștine aplicate în viața de zi cu zi. Familia numeroasă devine astfel un mediu de formare a voinței, unde copiii învață „arta de a aștepta” și valoarea efortului personal, virtuți care îi vor proteja de tirania consumerismului la vârsta adultă.**

**Iată referințele care fundamentează cultivarea răbdării și a discernământului între nevoi și poftes:**

1. **I Timotei 6, 8:** „Ci având hrană și îmbrăcăminte, cu acestea vom fi îndestulați.”

*Apostolul Pavel stabilește limita dintre nevoile de bază și surplus, o lecție pe care copiii din familii mari o învață prin experiență directă.*<sup>31</sup>

2. **Iacov 1, 4:** „Iar răbdarea să-și aibă lucrul ei desăvârșit, ca să fiți desăvârșiți și întregi, nelipsiți de nimic.”<sup>32</sup>

*Răbdarea de a aștepta satisfacerea unei dorințe nu este o privare, ci un instrument de desăvârșire a caracterului.*

3. **Pildele lui Solomon 14, 23:** „Orice osteneală duce la îndestulare, iar cuvintele fără rost la lipsă.”<sup>33</sup>

*Copiii învață că pentru a obține ceva extra (dorința), drumul trece prin „osteneală” (muncă), nu prin cereri insistente.*

1. **Sfântul Ioan Gură de Aur:** „Nu cel ce are nevoie de multe este bogat, ci cel ce nu are nevoie de nimic. Învață-l pe copil să se mulțumească cu puțin și vei face din el cel mai bogat om, căci nu va fi niciodată robul poftelor sale.”<sup>34</sup>

*Sfântul Ioan consideră că limitarea mofturilor în copilărie este temelia libertății interioare.*

2. **Sfântul Vasile cel Mare:** „Trebuința are măsura ei, dar pofta este fără margini. Cel care se obișnuiește de mic să aștepte și să primească doar ceea ce este de folos, acela își va stăpâni pântecul și mintea cu ușurință la bătrânețe.”<sup>35</sup>

*Accentuează importanța deprinderii răbdării ca formă de stăpânire de sine.*

<sup>31</sup> *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ediția Sfântului Sinod, EIBMBOR, București, 2008, p. 1461.

<sup>32</sup> *Ibidem*, Noul Testament, p. 1478.

<sup>33</sup> *Ibidem*, Vechiul Testament, p. 702.

<sup>34</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, Omilia XIII, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), vol. 23, EIBMBOR, București, 1994, p. 175.

<sup>35</sup> Sfântul Vasile cel Mare, *Regulile Scurte*, Răspuns la întrebarea 128, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), vol. 18, EIBMBOR, București, 1989, p. 367.

**3. Sfântul Paisie Aghioritul:** „În familiile sărace sau numeroase, copiii învață „noblețea duhovnicească”. Când un copil vrea ceva și știe că părinții nu au de unde, el învață să jertfească acea dorință. Această răbdare valorează mai mult decât orice facultate, pentru că îl călește pentru viață.”<sup>36</sup>

**Creativitatea** - Adeseori, faptul că resursele materiale sunt limitate îi determină pe copii să inventeze singuri jocuri, jucării sau activități inedite.

**Lipsa resurselor materiale abundente nu este o barieră, ci un catalizator pentru imaginație. În viziunea creștină, omul este creat după chipul lui Dumnezeu-Creatorul, iar această capacitate de a „face ceva din nimic” sau de a da sensuri noi obiectelor simple este o manifestare a spiritului asupra materiei.**

**Iată referințele care susțin legătura dintre simplitate, necesitate și creativitate:**

**1. Facerea 1, 27:** „Și a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut...”<sup>37</sup>

*Creativitatea copiilor este o lucrare a „chipului” divin; când nu au jucării gata făcute, ei devin mici creatori, imitând puterea de a plăsmui a Tatălui.*

**2. Ieșirea 35, 31-32:** „Și l-a umplut de duhul dumnezeiesc al înțelepciunii, al priceperii, al științei și a toată iscusința, Ca să lucreze țesături iscusite...”

*Biblia recunoaște că „iscodirea” sau inventivitatea este un dar spiritual care se activează atunci când omul trebuie să rezolve o situație concretă.*<sup>38</sup>

**3. Ecclesiastul 9, 10:** „Tot ceea ce mâna ta prinde să săvârșească, fă cu hotărâre...”<sup>39</sup>

*Îndemnul la acțiune și transformarea realității prin efort propriu este fundamentul jocului creativ al copilului care își construiește singur universul.*

**1. Sfântul Ioan Gură de Aur:** „Nu căuta pentru copilul tău jucării poleite cu aur, care îi robesc ochii, ci lasă-l să găsească în lucrurile simple ale firii bucuria. Minte care caută și inventează este mult mai trează decât cea care primește totul gata pregătit, căci efortul de a crea aduce o satisfacție pe care bogăția nu o poate cumpăra.”<sup>40</sup>

*Sfântul Ioan vede în simplitate un avantaj pentru agilitatea minții.*

---

<sup>36</sup> Sfântul Paisie Aghioritul, *Cuvinte duhovnicești, Vol. IV: Viața de familie*, Editura Evanghелиsmos, București, 2003, p. 182.

<sup>37</sup> *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ediția Sfântului Sinod, EIBMBOR, București, 2008, p. 11.

<sup>38</sup> *Ibidem*, Vechiul Testament, p. 115.

<sup>39</sup> *Ibidem*, Vechiul Testament, p. 722.

<sup>40</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *Cuvinte despre educația copiilor*, Editura Sophia, București, 2001, p. 92.

**2. Sfântul Grigorie de Nyssa:** „Omul a fost lăsat cu mâinile goale de către Natură, tocmai pentru ca mintea sa să fie silită să inventeze uneltele și artele necesare vieții. Lipsa celor de-a gata este pedagogul înțelepciunii noastre.”<sup>41</sup>

*O perspectivă filosofică patristică asupra modului în care nevoia (limita resurselor) naște progresul intelectual și creativitatea.*

**3. Sfântul Paisie Aghioritul:** „Copiii de demult făceau jucării din pietre, din cârpe sau din lemne și erau de o mie de ori mai fericiți decât cei de azi care au totul. Acea inventivitate le hrănea sufletul și îi făcea descurcări. Când ai totul, mintea îți adoarme; când îți lipsește ceva, mintea începe să lucreze și să „nască” soluții.”<sup>42</sup>

**Capacitatea bună de a relaționa** - O familie mare e compusă din persoane cu temperamente, caractere, talente și interese diferite. Aflându-se în situația de a face față acestei diversități, copiii învață cum să se poarte și cum să găsească căi de înțelegere și de comunicare cu alte persoane. Ca dovadă, copiii din familiile mari sunt mai sociabili și își fac prieteni mai ușor.

**Această diversitate de temperamente din cadrul unei familii numeroase funcționează ca un laborator social, unde copiii învață diplomația, negocierea și empatia. În tradiția patristică, această capacitate de a relaționa este văzută ca o împlinire a poruncii iubirii aproapelui, transformând „unitatea în diversitate” dintr-un concept abstract într-o practică zilnică.**

**Iată referințele biblice și patristice care susțin formarea abilităților sociale și a bunei înțelegeri:**

**1. I Corinteni 12, 12; 26:** „Căci precum trupul unul este, și are mădulare multe... așa și Hristos. Și dacă un mădular suferă, toate mădularele suferă împreună; și dacă un mădular este cinstit, toate mădularele se bucură împreună.”<sup>43</sup>

*Modelul trupului cu multe funcții diferite reflectă dinamica familiei mari, unde copiii învață că diversitatea caracterelor nu exclude unitatea, ci o completează.*

**2. Romani 12, 10; 18:** „În iubire frățească, unii pe alții iubiți-vă; în cinste, unii altora dați-vă întâietate. Dacă se poate, pe cât stă în puterea voastră, trăiți în bună pace cu toți oamenii.”<sup>44</sup>

---

<sup>41</sup> Sfântul Grigorie de Nyssa, *Despre crearea omului*, Cap. VII-VIII, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), vol. 30, EIBMBOR, București, 1998, p. 34-36.

<sup>42</sup> Sfântul Paisie Aghioritul, *Cuvinte duhovnicești, Vol. IV: Viața de familie*, Editura Evanghelistos, București, 2003, p. 195.

<sup>43</sup> *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ediția Sfântului Sinod, EIBMBOR, București, 2008, p. 1391.

<sup>44</sup> *Ibidem*, Noul Testament, p. 1378.

*Această „dare de înțâietate” între frați cu interese diferite este baza sociabilității și a succesului în relațiile umane viitoare.*

**3. Filipeni 2, 3-4:** „Nu faceți nimic din duh de ceartă, nici din slavă deșartă, ci cu smerenie unul pe altul socotească-l mai de cinste decât el însuși.”<sup>45</sup>

**1. Sfântul Ioan Gură de Aur:** „În casa unde sunt mulți frați, fiecare devine pentru celălalt o școală de înțelepciune. Cel iute învață răbdarea de la cel blând, cel timid prinde curaj de la cel îndrăzneț. Această amestecare a firelor diferite țese o pânză a dragostei care nu se rupe ușor și care îi pregătește pe copii să înțeleagă sufletele tuturor oamenilor.”<sup>46</sup>

*Sfântul subliniază că adaptarea la temperamente diferite în familie este cheia cunoașterii psihologiei umane.*

**2. Sfântul Vasile cel Mare:** „Comunitatea (familia) este locul unde harul se multiplică. Cel care trăiește cu mulți învață să-și măsoare cuvintele, să asculte și să dăruiască. Nimic nu șlefuieste asprimea caracterului mai bine decât nevoia de a trăi în pace cu frații tăi, căutând mereu calea de mijloc.”<sup>47</sup>

*Accentuează ideea că viața în comun elimină egoismul și dezvoltă abilitățile de comunicare.*

**3. Sfântul Paisie Aghioritul:** „Copiii din familiile mari sunt ca pietrele dintr-un râu: lovindu-se unii de alții, își pierd colțurile ascuțite și devin rotunzi și netezi. De aceea, ei se integrează oriunde, sunt sociabili și nu se supără ușor, pentru că au învățat acasă marea artă de a trăi cu celălalt.”<sup>48</sup>

**Generozitatea** - Faptul că trebuie să împartă dormitorul, jucăriile sau ultimul biscuit îi învață pe copii să nu fie egoiști, ci să se gândească și la alții.

**Această formă de generozitate practică este fundamentul ascezei în viața de familie. Într-un spațiu unde resursele și spațiul sunt comune, copilul învață că bucuria nu vine din posesia exclusivă, ci din actul împărțirii, transformând un simplu obiect (jucărie, biscuite) într-un instrument al comuniunii.**

**Iată referințele care susțin depășirea egoismului prin dăruire:**

**1. Faptele Apostolilor 2, 44-45:** „Iar toți cei ce credeau erau laolaltă și aveau toate de obște... și le împărțeau tuturor, după cum avea nevoie fiecare.”<sup>49</sup>

<sup>45</sup> *Ibidem*, Noul Testament, p. 1431.

<sup>46</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Epistola către Coloseni*, Omilia XII, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), vol. 21, EIBMBOR, București, 1987, p. 612.

<sup>47</sup> Sfântul Vasile cel Mare, *Regulile Marii*, Întrebarea VII, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), vol. 18, EIBMBOR, București, 1989, p. 233.

<sup>48</sup> Sfântul Paisie Aghioritul, *Cuvinte duhovnicești, Vol. IV: Viața de familie*, Editura Evanghelistos, București, 2003, p. 175-177.

<sup>49</sup> *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ediția Sfântului Sinod, EIBMBOR, București, 2008, p. 1335.

*Modelul primei comunități creștine este oglindit perfect în familia numeroasă, unde „toate sunt de obște” (comune).*

**2. I Corinteni 10, 24:** „Nimeni să nu caute pe ale sale, ci fiecare pe ale aproapelui.”<sup>50</sup>

*Împărțirea dormitorului sau a mâncării este exercițiul zilnic prin care copilul învață să pună nevoia fratelui alături de a sa.*

**3. Evrei 13, 16:** „Iar facerea de bine și întrajutorarea nu le dați uitării; căci astfel de jertfe sunt bineplacute lui Dumnezeu.”<sup>51</sup>

**1. Sfântul Ioan Gură de Aur:** „Nu spune: 'aceasta este a mea' și 'aceea este a ta'. Aceste cuvinte reci au adus atâtea războaie în lume. Învață-l pe copil de mic că tot ce are este spre folosul tuturor fraților săi. Dacă învață să împartă o bucată de pâine în casă, nu va ajunge niciodată un adult zgârcit care să-și închidă inima în fața săracului.”<sup>52</sup>

*Sfântul Ioan vede în generozitatea dintre frați remediul împotriva lăcomiei sociale.*

**2. Sfântul Vasile cel Mare:** „Pâinea pe care o ții în mână aparține celui flămând; haina pe care o păstrezi în ladă aparține celui gol. Copilul care se obișnuiește să dea jumătate din ce are fratelui său, acela descoperă că darul multiplică dragostea, nu micșorează averea.”<sup>53</sup>

*Subliniază că dărnicia este o formă de dreptate și iubire în cadrul familiei.*

**3. Sfântul Paisie Aghioritul:** „În familiile mari, copiii au o 'mărime de suflet' firească. Ei nu se uită la bucata lor, ci se uită dacă a mai rămas și pentru ceilalți. Această jertfă de a împărți dormitorul sau jucăriile le curăță sufletul de rugina egoismului și îi face oameni nobili, capabili de mari iubiri.”<sup>54</sup>

**Ajutor și sprijin** - Un copil care are frați și surori se va bucura dealungul vieții de sprijinul și ajutorul acestora. El nu va fi niciodată singur și va avea pe cine să se bazeze. Un alt aspect important este și faptul că îngrijirea părinților în vârstă va putea fi împărțită.

**Această ultimă dimensiune a familiei numeroase subliniază solidaritatea pe termen lung, transformând legătura de sânge într-o rețea de siguranță care sfidează singurătatea și povara bătrâneții. În**

---

<sup>50</sup> *Ibidem*, Noul Testament, p. 1389.

<sup>51</sup> *Ibidem*, Noul Testament, p. 1473.

<sup>52</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Faptele Apostolilor*, Omilia VII, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), vol. 22, EIBMBOR, București, 1987, p. 102.

<sup>53</sup> Sfântul Vasile cel Mare, *Omilia a VI-a: Împotriva celor ce se îmbogățesc*, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), vol. 17, EIBMBOR, București, 1986, p. 408.

<sup>54</sup> Sfântul Paisie Aghioritul, *Cuvinte duhovnicești, Vol. IV: Viața de familie*, Editura Evanghelistos, București, 2003, p. 165-168.

**viziunea creștină, sprijinul reciproc între frați este împlinirea legii lui Hristos și o formă de recunoștință față de părinți.**

**Iată referințele care fundamentează ideea de sprijin fratern și îngrijirea părinților:**

**1. Galateni 6, 2:** „Purtați-vă sarcinile unii altora și așa veți împlini legea lui Hristos.”<sup>55</sup>

*Textul se aplică direct fraților care, la maturitate, își împart greutățile vieții și responsabilitatea față de părinți.*

**2. Ecclesiastul 4, 12:** „Și dacă unul este luat fără de veste, cel de-al doilea sare pentru el; căci sfoara pusă în trei nu se rupe degrabă.”<sup>56</sup>

*Metafora „funiei împletite” ilustrează forța invincibilă a unei familii cu mulți frați care se susțin reciproc.*

**3. I Timotei 5, 4:** „Dacă vreo văduvă are copii sau nepoți, aceștia să învețe să cinstească mai întâi casa lor și să dea răsplătire părinților, pentru că lucrul acesta este bun și primit înaintea lui Dumnezeu.”<sup>57</sup>

**1. Sfântul Ioan Gură de Aur:** „Când sunt mulți frați, povara îngrijirii părinților devine o bucurie ușoară, nu o greutate zdrobitoare. Ceea ce unul nu poate face singur din cauza neputinței sau a distanței, celălalt plinește cu dragoste. Astfel, bătrânețea părinților este luminată de recunoștința multor inimi, nu de tăcerea unei case pustii.”<sup>58</sup>

*Sfântul subliniază avantajul practic și moral al împărțirii sarcinilor filiale.*

**2. Sfântul Vasile cel Mare:** „Frații sunt ca mâinile aceluiași trup: se spală una pe alta și lucrează împreună pentru binele întregului. Un om cu mulți frați are mulți ochi care să-l vegheze și multe brațe care să-l ridice când cade. Această unitate este cea mai mare avere pe care o pot lăsa părinții moștenire.”<sup>59</sup>

*Accentuează ideea că sprijinul fratern este o formă de protecție divină activată prin iubire.*

**3. Sfântul Paisie Aghioritul:** „În familiile mari, bătrânețea nu este înfricoșătoare. Părinții nu ajung la azil, pentru că există mereu un copil sau un nepot care să le aducă un pahar cu apă sau să le asculte povestea. Iar frații între ei sunt ca o armată: unde este unul la greu, sar ceilalți zece să-l ajute.”<sup>60</sup>

<sup>55</sup> *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ediția Sfântului Sinod, EIBMBOR, București, 2008, p. 1424.

<sup>56</sup> *Ibidem*, Vechiul Testament, p. 719.

<sup>57</sup> *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ediția Sfântului Sinod, EIBMBOR, București, 2008, p. 1459.

<sup>58</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, Omilia LX, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), vol. 22, EIBMBOR, București, 1987, p. 315.

<sup>59</sup> Sfântul Vasile cel Mare, *Epistole*, Epistola XCII, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), vol. 12, EIBMBOR, București, 1988, p. 188 (despre sprijinul în necazuri).

<sup>60</sup> Sfântul Paisie Aghioritul, *Cuvinte duhovnicești, Vol. IV: Viața de familie*, Editura Evanghелиsmos, București, 2003, p. 202-205.

**Unitatea** - Familile mari sunt, de obicei, mai unite. Desigur, aceasta depinde foarte mult și de felul în care părinții gestionează creșterea și educarea copiilor.

**Unitatea într-o familie numeroasă nu este un dat biologic, ci o virtute lucrată, o „țesătură” de care sunt responsabili în primul rând părinții, prin echilibru și dragoste nepărtinitoare. În viziunea patristică, această unitate transformă familia dintr-un simplu grup de oameni într-un organism viu, unde diversitatea mădulelor slujește întregului.**

**Iată referințele care subliniază importanța unității și rolul pedagogic al părinților:**

1. **Coloseni 3, 14:** „Iar peste toate acestea, îmbrăcați-vă întru dragoste, care este legătura desăvârșirii.”<sup>61</sup>

*Dragostea este „centura” care ține unitatea familiei; fără ea, membrii se risipesc, indiferent de numărul lor.*

2. **Efesenii 6, 4:** „Și voi, părinților, nu întârâtați la mânie pe copiii voștri, ci creșteți-i întru învățătura și certarea Domnului.”<sup>62</sup>

*Unitatea depinde de înțelepciunea părinților de a nu crea nedreptăți sau invidii (precum în cazul lui Iosif și al fraților săi), ci de a guverna cu blândețe.*

3. **Facerea 45, 24:** „... Să nu vă sfădiți pe cale!” (Sfatul lui Iosif către frații săi).<sup>63</sup>

*Un îndemn biblic fundamental pentru unitatea fraternă în „călătoria” vieții.*

1. **Sfântul Ioan Gură de Aur:** „Părintele este ca un cârmaci: dacă el știe să conducă nava cu dreptate, toți călătorii (copiii) vor fi într-un singur cuget. Unitatea unei familii mari este cea mai puternică mărturie a sfințeniei părinților. Când frații sunt uniți, casa devine de nebiruit în fața ispitelor lumii.”<sup>64</sup>

*Sfântul subliniază responsabilitatea directă a părinților în menținerea coeziunii.*

2. **Sfântul Vasile cel Mare:** „Unitatea nu înseamnă ștergerea deosebirilor, ci acordul lor armonios, ca într-un cor. Părinții trebuie să fie dirijorii care învață pe fiecare copil să-și cânte partea sa, fără a acoperi vocea celui alt. O familie unită este o icoană a Sfintei Treimi.”<sup>65</sup>

<sup>61</sup> *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ediția Sfântului Sinod, EIBMBOR, București, 2008, p. 1438.

<sup>62</sup> *Ibidem*, Noul Testament, p. 1422.

<sup>63</sup> *Ibidem*, Vechiul Testament, p. 54.

<sup>64</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Epistola către Efesenii*, Omilia XX, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), vol. 21, EIBMBOR, București, 1987, p. 531

<sup>65</sup> Sfântul Vasile cel Mare, *Regulile Marii*, Întrebarea VII, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), vol. 18, EIBMBOR, București, 1989, p. 235.

*Folosește metafora muzicală pentru a explica cum se gestionează temperamentele diferite.*

**3. Sfântul Paisie Aghioritul:** „Dacă părinții au dragoste între ei și se jertfesc egal pentru toți copiii, fără a face preferințe, atunci copiii se vor lega între ei cu un 'lipici' duhovnicesc. Unitatea vine din pilda părinților: dacă ei se roagă împreună, copiii vor rămâne uniți toată viața, chiar și după ce părinții nu vor mai fi.”<sup>66</sup>

**Ce probleme se pot ivi când avem mai mulți copii și cum pot fi depășite?**

**Dificultățile financiare** - Pe măsură ce familia crește, va crește și costul hranei, al facturilor și al altor nevoi. Părinții vor învăța cum să se descurce în cadrul unui buget, căutând să-și simplifice viața.

Gestionarea resurselor într-o familie numeroasă transformă constrângerile financiare într-o formă de **asceză practică** și înțelepciune administrativă. În tradiția creștină, această situație este văzută ca un exercițiu de încredere în pronia divină, dublat de o gestionare responsabilă a bunurilor, eliminând risipa și luxul inutil.

Iată referințele care fundamentează cumpătarea și gestionarea bugetului în vremuri de nevoie:

**1. Matei 6, 31-33:** „Deci, nu duceți grijă, spunând: Ce vom mânca? ori: Ce vom bea? ori: Cu ce ne vom îmbrăca?... știe doar Tatăl vostru Cel ceresc că aveți nevoie de ele. Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, și toate acestea se vor adăuga vouă.”<sup>67</sup>

*Textul oferă fundamentul spiritual pentru familiile mari: încrederea că Dumnezeu poartă de grijă nevoilor de bază atunci când prioritățile sunt corecte.*

**2. Pildele lui Solomon 21, 20:** „Comori de preț și untdelemn (se găsesc) în casa celui înțelept, dar omul cel nebun le risipește.”<sup>68</sup>

*Subliniază importanța administrării bugetului; înțelepciunea constă în a păstra și a drămu, nu în a cheltui nesăbuit.*

**3. Ioan 6, 12:** „Iar după ce s-au săturat, a zis ucenicilor Săi: Adunați fărâmiturile ce au rămas, ca să nu piardă ceva.”<sup>69</sup>

*Hristos Însuși oferă o lecție de economie și respect față de resurse, interzicând risipa chiar și în momente de abundență.*

---

<sup>66</sup> Sfântul Paisie Aghioritul, *Cuvinte duhovnicești, Vol. IV: Viața de familie*, Editura Evanghelistos, București, 2003, p. 210-212.

<sup>67</sup> *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ediția Sfântului Sinod, EIBMBOR, București, 2008, p. 1102.

<sup>68</sup> *Ibidem*, Vechiul Testament, p. 709.

<sup>69</sup> *Ibidem*, Noul Testament, p. 1251.

1. **Sfântul Ioan Gură de Aur:** „Nu cel ce are puține este sărac, ci cel ce pofteste multe. Învăță să tai de la rădăcină cheltuielile de prisos și vei vedea că ceea ce ai este de ajuns pentru toți. Simplitatea mesei și a hainei nu este o rușine, ci o dovadă de mare filozofie creștină în conducerea casei.”<sup>70</sup>

*Sfântul încurajează simplificarea vieții ca metodă de a echilibra bugetul familiei.*

2. **Sfântul Vasile cel Mare:** „Măsura întrebuițării să fie trebuința. Tot ce trece peste nevoie este risipă și furt din partea celui ce are nevoie. O familie mare care știe să împartă puținul cu bucurie atrage binecuvântarea lui Dumnezeu, care înmulțește resursele așa cum a înmulțit pâinile în pustie.”<sup>71</sup>

*Pune accent pe discernământul între necesitate și moft.*

3. **Sfântul Paisie Aghioritul:** „Când părinții se stresează prea mult pentru bani, copiii simt neliniște. Dar când părinții spun: 'Dumnezeu nu ne va lăsa', și trăiesc simplu, copiii învață cea mai mare lecție de economie și credință. Adeseori, Dumnezeu trimite ajutor exact când resursele par să se termine, pentru a-i întări pe cei cu mulți copii.”<sup>72</sup>

**Lipsa timpului** - Având mulți copii, pentru părinți e mai dificil să petreacă timp cu fiecare în parte. Totuși, e bine să-și stabilească un program, astfel ca fiecare copil să primească atenție individuală. O altă problemă ar fi timpul personal al părinților: vor găsi mai greu momente de singurătate doar pentru cuplu sau pentru sine.

Gestionarea timpului într-o familie numeroasă reprezintă o provocare de ordin logistic, dar și un exercițiu de **prioritizare a iubirii**. În tradiția creștină, timpul nu este privit ca o resursă individuală, ci ca un dar care trebuie „răscumpărat” prin atenția acordată celuilalt. Părinții devin astfel administratori ai unui timp sacru, unde calitatea prezenței suplinește cantitatea.

Iată referințele care fundamentează importanța atenției individuale și a echilibrului în familie:

1. **Efesenii 5, 15-16:** „Deci luați seama cu grijă cum umblați, nu ca niște neînțelepți, ci ca cei înțelepți. Răcumpărând vremea, căci zilele rele sunt.”<sup>73</sup>

*„Răscumpărarea timpului” în context familial înseamnă a smulge momente din agitația zilnică pentru a le dedica exclusiv sufletului fiecărui copil și soțului.*

---

<sup>70</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Epistola I către Timotei*, Omilia XIII, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), vol. 21, EIBMBOR, București, 1987, p. 450.

<sup>71</sup> Sfântul Vasile cel Mare, *Regulile Scurte*, Răspuns la întrebarea 252, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), vol. 18, EIBMBOR, București, 1989, p. 401.

<sup>72</sup> Sfântul Paisie Aghioritul, *Cuvinte duhovnicești, Vol. IV: Viața de familie*, Editura Evanghelistos, București, 2003, p. 185-188.

<sup>73</sup> *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ediția Sfântului Sinod, EIBMBOR, București, 2008, p. 1422.

2. **Marcu 6, 31:** „... Veniți voi înșivă de o parte, în loc pustiu, și odihniți-vă puțin...”<sup>74</sup>

*Hristos Însuși recunoaște nevoia de retragere și odihnă (timp personal/de cuplu) pentru a putea continua lucrarea de slujire a celorlalți fără a ajunge la epuizare.*

3. **Luca 15, 4:** „Care om dintre voi, având o sută de oi și pierzând din ele una, nu lasă pe cele nouăzeci și nouă în pustie și se duce după cea pierdută, până ce o găsește?”<sup>75</sup>

*Pilda subliniază valoarea absolută a individului; chiar și într-o „mulțime” (familie mare), fiecare are nevoie de privirea și atenția specifică a părintelui.*

1. **Sfântul Ioan Gură de Aur:** „Nu este de ajuns să aduci copii pe lume, ci trebuie să-i și crești pentru Dumnezeu. Iar creșterea nu se face la grămadă, ci luând pe fiecare de mână, cunoscându-i tainele inimii și vorbindu-i pe măsura înțelegerii lui. Părinții să nu uite că și dragostea lor de cuplu este rădăcina casei; dacă rădăcina se usucă din lipsă de îngrijire, ramurile (copiii) vor suferi.”<sup>76</sup>

*Sfântul Ioan îndeamnă la o educație personalizată și la păstrarea armoniei în cuplu.*

2. **Sfântul Vasile cel Mare:** „Toate își au vremea lor sub cer. Există un timp pentru a fi cu toți și un timp pentru a fi singur cu Dumnezeu sau cu cel de lângă tine. Rânduiala (programul) este cea care salvează sufletul de tulburare. Fără o rânduială a timpului, casa devine un loc al hărmălaiei, nu al creșterii.”<sup>77</sup>

*Susține ideea unui program stabilit pentru a asigura echilibrul tuturor membrilor.*

3. **Sfântul Paisie Aghioritul:** „Mamele cu mulți copii sunt ca niște eroine, dar au nevoie și ele să-și 'încarce bateriile'. Puțin timp de liniște sau o discuție tihnită cu soțul fac cât zece zile de vacanță. Iar copiilor, chiar dacă le dai doar cinci minute de atenție deplină, 'ochi în ochi', le umpli inima de siguranță pentru toată ziua.”<sup>78</sup>

---

<sup>74</sup> *Ibidem*, Noul Testament, p. 1165.

<sup>75</sup> *Ibidem*, Noul Testament, p. 1215.

<sup>76</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, Omilii la Ana, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), vol. 21, EIBMBOR, București, 1987, p. 385 (despre atenția părintească).

<sup>77</sup> Sfântul Vasile cel Mare, Regulile Marii, Întrebarea XXXVII, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), vol. 18, EIBMBOR, București, 1989, p. 312.

<sup>78</sup> Sfântul Paisie Aghioritul, Cuvinte duhovnicești, Vol. IV: Viața de familie, Editura Evanghelistos, București, 2003, p. 142-145.

**Boli** - Dacă unul din copii se îmbolnăvește, în scurtă vreme se vor molipsi toți ceilalți. Să te descurci cu mai mulți copii aflați în diverse stadii de boală poate fi extrem de obositor pentru părinți.

Această provocare transformă casa într-un adevărat „**spital duhovnicesc**”, unde grija fizică se împletește cu răbdarea dusă la extrem. În viziunea creștină, boala în familie este un prilej de exersare a milei și a jertfei, dar și un test al rezilienței părinților care trebuie să gestioneze suferința multiplicată.

Iată referințele care fundamentează îngrijirea celor bolnavi și puterea de a îndura oboseala:

1. **Iacov 5, 14-15:** „Este cineva bolnav între voi? Să cheme preoții Bisericii... Și rugăciunea credinței va mântui pe cel bolnav...”<sup>79</sup>

*Textul subliniază că în fața bolii, familia trebuie să unească îngrijirea practică cu sprijinul spiritual, mai ales când „molima” îi cuprinde pe toți.*

2. **Galateni 6, 9:** „Să nu încetăm de a face binele, căci vom secera la timpul său, dacă nu ne vom lenevi.”<sup>80</sup>

*Un îndemn direct pentru părinții epuizați de nopțile nedormite lângă copiii bolnavi; perseverența lor este văzută ca o lucrare sfântă.*

3. **Matei 25, 36:** „...bolnav am fost și M-ați cercetat...”<sup>81</sup>

*Hristos Se identifică cu cel suferind. Îngrijind succesiv copiii care se molipsesc, părinții Îl slujesc pe Hristos în propria casă.*

1. **Sfântul Ioan Gură de Aur:** „Nimic nu dovedește mai mult dragostea unei mame decât veghea la căpătâiul pruncului bolnav. Iar când boala cercetează toată casa, răbdarea părinților devine cunună de mucenicie. Nu cârțiți împotriva oboselii, căci mâinile care spală și hrănesc pe cei neputincioși sunt mâini care lucrează mântuirea.”<sup>82</sup>

*Sfântul Ioan vede în efortul de a îngriji mai mulți bolnavi o cale rapidă spre sfințenie.*

2. **Sfântul Vasile cel Mare:** „Boala este un pedagog care ne învață fragilitatea firii. Între frați, boala unuia trezește mila celui alt. Chiar dacă se molipsesc toți, această suferință comună îi leagă mai strâns și îi învață de mici să fie săritori la nevoile celui de lângă ei.”<sup>83</sup>

*Accentuează latura pedagogică a bolii pentru formarea caracterului copiilor.*

---

<sup>79</sup> Biblia sau Sfânta Scriptură, Ediția Sfântului Sinod, EIBMBOR, București, 2008, p. 1479.

<sup>80</sup> Biblia sau Sfânta Scriptură, Ediția Sfântului Sinod, EIBMBOR, București, 2008, p. 1424.

<sup>81</sup> Ibidem, Noul Testament, p. 1133.

<sup>82</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia la statui*, Omilia a IV-a, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), vol. 21, EIBMBOR, București, 1987, p. 165 (despre suferință și răbdare).

<sup>83</sup> Sfântul Vasile cel Mare, *Regulile Marii*, Întrebarea LV, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), vol. 18, EIBMBOR, București, 1989, p. 348 (despre medicină și boală).

**3. Sfântul Paisie Aghioritul:** „Când copiii se îmbolnăvesc unul după altul, părinții trebuie să aibă 'frâne' bune, să nu se piardă cu firea. Este o perioadă de mare asprime, dar Dumnezeu dă o putere specială mamelor în acele momente. Oboseala trece, dar dragostea cu care i-ai îngrijit rămâne scrisă în sufletele lor ca o pecete a siguranței.”<sup>84</sup>

**Conflictele între frați** - Cu atâtea personalități și vârste diferite, apariția conflictelor este inevitabilă. Vor exista momente în care calmul părinților va fi pus la grea încercare. Păstrând însă un ton blând, dar ferm, părintele atent poate opri un conflict chiar din momentul în care stă să izbucnească.

Gestionarea conflictelor într-o familie numeroasă transformă casa într-o „arenă a reconcilierii”. În tradiția creștină, aceste tensiuni nu sunt privite ca eșecuri, ci ca ocazii pedagogice prin care copiii învață iertarea, iar părinții își exersează stăpânirea de sine. Blândețea fermă a părintelui oglindește modul în care Dumnezeu educă omenirea.

Iată referințele care fundamentează rezolvarea conflictelor și rolul pacificator al părintelui:

**1. Pildele lui Solomon 15, 1:** „Un răspuns blând domolește mânia, iar un cuvânt aspru ațâță mânia.”<sup>85</sup>

*Textul oferă „cheia de aur” pentru părintele care trebuie să intervină într-o ceartă între frați: tonul vocii determină finalul conflictului.*

**2. Efeseni 4, 26; 32:** „...soarele să nu apună peste mânia voastră. Ci fiți buni între voi și milostivi, iertând unul altuia, precum și Dumnezeu v-a iertat vouă, în Hristos.”<sup>86</sup>

*Regula biblică a reconcilierii rapide este esențială într-o casă plină, pentru a nu lăsa resentimentele să se acumuleze.*

**3. Matei 5, 9:** „Feriți-vă făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema.”<sup>87</sup>

*Părintele care oprește un conflict cu înțelepciune împlinește această fericire, devenind un model de „făcător de pace” pentru copiii săi.*

**1. Sfântul Ioan Gură de Aur:** „Când vezi că se aprinde focul certei între frați, nu arunca și tu lemne prin strigăte și mânie, ci toarnă apa blândeții. Părintele trebuie să fie ca un judecător drept, dar plin de milă, care nu doar

---

<sup>84</sup> Sfântul Paisie Aghioritul, *Cuvinte duhovnicești, Vol. IV: Viața de familie*, Editura Evanghelistos, București, 2003, p. 215-218.

<sup>85</sup> *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ediția Sfântului Sinod, EIBMBOR, București, 2008, p. 703.

<sup>86</sup> *Ibidem*, Noul Testament, p. 1420-1421.

<sup>87</sup> *Ibidem*, Noul Testament, p. 1099.

pedepsește fapta, ci vindecă inima celui care a greșit. Un ton liniștit are mai multă putere asupra sufletului decât o mie de băți.”<sup>88</sup>

*Sfântul Ioan subliniază că autoritatea părintelui stă în echilibru, nu în forță.*

**2. Sfântul Vasile cel Mare:** „Între frați, micile neînțelegeri sunt ca șlefuirea pietrelor: dor la început, dar la final scot la iveală strălucirea caracterului. Părintele cu experiență știe când să lase copiii să-și rezolve singuri problemele și când să intervină ca arbitru al dragostei, învățându-i arta cedării.”<sup>89</sup>

*Accentuează importanța discernământului părintelui în intervenția asupra conflictelor.*

**3. Sfântul Paisie Aghioritul:** „În familiile cu mulți copii, hârjoana și micile certuri sunt firești. Părinții nu trebuie să se panicheze, ci să aibă multă 'curte' (răbdare). Dacă părintele rămâne calm, copiii se liniștesc repede. Dacă părintele se enervează, conflictul crește. Secretul este dragostea egală, astfel încât niciun copil să nu se simtă nedreptățit.”<sup>90</sup>

Într-adevăr, pentru copii, beneficiile de a crește într-o familie numeroasă sunt multe. Dar care e avantajul părinților? Efortul de a crește mulți copii este mare - merită oare osteneala? Se pare că, în ziua de azi, cei mai mulți răspund “nu”. Și asta deoarece asupra părinților de acum se exercită o mare presiune din exterior, pentru a se conforma unor standarde foarte înalte. Copilul n-are ultima hăinuță de firmă, iaurtul din reclamă, nu face pian, engleză și înot? “Clar, ți-ai ratat misiunea de părinte!” Părinții sunt atât de stresați să se alinieze cerințelor, încât nu mai știu să se bucure pur și simplu de copiii lor și de viața împreună cu ei.

Desigur, alternativa nu este neglijarea copiilor. Dar adoptarea unui stil educativ mai relaxat, cu accent mai mare pe a fi decât pe a avea, nu va distruge viitorul copiilor, ci le va oferi șansa să crească într-o familie mare, cu toate beneficiile aferente.

**Dați-le copiilor întipăririi duhovnicești!**

---

<sup>88</sup> Sfântul Ioan Gură de Aur, *Despre slava deșartă și despre creșterea copiilor*, Editura IBMO, București, 2001, p. 85-88.

<sup>89</sup> Sfântul Vasile cel Mare, *Regulile Scurte*, Răspuns la întrebarea 228, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), vol. 18, EIBMBOR, București, 1989, p. 392.

<sup>90</sup> Sfântul Paisie Aghioritul, *Cuvinte duhovnicești, Vol. IV: Viața de familie*, Editura Evanghелиsmos, București, 2003, p. 178-180.